2026 m. spalio 30 d.

Lietuvos Respublikos Ministrui Pirmininkui Mindaugui Sinkevičiui

Lietuvos Respublikos finansų ministrui Taurimui Valiui

Kopija:

Lietuvos Respublikos Seimo Biudžeto ir finansų komiteto pirmininkui Algirdui Sysui

Lietuvos Respublikos Seimo Ekonomikos ir inovacijų komiteto pirmininkei Jekaterinai Rojakai

Lietuvos Respublikos Prezidento vyriausiajam patarėjui Vaidui Augustinavičiui

DĖL TEISĖTŲ LŪKESČIŲ PAŽEIDIMO SKUBOTAI SIŪLANT KEISTI PATVIRTINTĄ TABAKO IR NIKOTINO PRODUKTŲ AKCIZŲ DIDINIMO PLANĄ

Asociacija „Investors' Forum" ir Lietuvos verslo konfederacija (toliau – Asociacijos), atstovaujančios didžiausioms Lietuvos įmonėms, darbdaviams ir investuotojams, **kreipiasi į Lietuvos Respublikos Ministrą Pirmininką ir Lietuvos Respublikos finansų ministrą dėl pastarosiomis savaitėmis viešumoje skambėjusių politikų, įskaitant valdančiosios koalicijos partnerius, pasiūlymų didinti tabako ir nikotino produktų akcizus, nelaukiant patvirtinto trimečio akcizų didinimo plano pabaigos.** Pažymėtina, kad, remiantis Finansų ministerijos praktika akcizus didinti pagal trimečius planus, šių produktų akcizų didinimas jau yra numatytas, tad 2027 m. jiems bus taikomi reikšmingai didesni akcizai nei šiais metais (bazinis didinimas + Valstybės gynybos fondo įstatymo 3 straipsnio 1 dalyje nurodytų tikslų finansavimui užtikrinti), t.y. 8,5% cigaretėms, 9,5% rūkomajam ir neapdorotam tabakui, 12,5% kaitinamo tabako produktams, 15,5% cigarams ir cigarilėms, iš šio padidinimo planuojant surinkti papildomus 34,5 mln. EUR biudžeto pajamų lyginant su pajamomis surinktomis 2026 m.)

Esame tvirtai įsitikinę, kad papildomas šių akcizų didinimas, nesulaukus patvirtinto plano įgyvendinimo rezultatų, ir **skubota intervencija į jau priimtą trimetį akcizų planą būtų ypatingai žalingi valstybei, gyventojams ir verslo subjektams**. Todėl tokie viešumoje skambantys pasiūlymai griauna **verslo bendruomenės pasitikėjimą valstybės įsipareigojimais ir yra nepriimtini tiek dėl dažno mokestinės aplinkos kaitaliojimo, tiek dėl sutarto trejų metų reguliavimo keitimo anksčiau laiko**.

Vertiname tai, kad **Ministras Pirmininkas Mindaugas Sinkevičius akcentavo, jog politinio sutarimo dėl mokestinių pakeitimų dar nėra, o prieš teikiant pasiūlymus būtina įvertinti pajamas ir poveikį verslui.**

Taip pat išgirdome, kad finansų ministras komentuodamas šiuos siūlymus, pabrėžė, kad, nors ir svarsto koalicijos partnerių pasiūlymus dėl tabako akcizų didinimo, tačiau taip pat girdi ir kitus argumentus. **Manome, kad atsargi finansų ministro laikysena galimų mokesčių korekcijų atžvilgiu yra pagrįsta**, ypač investicinės aplinkos prognozuojamumo aspektu – siekiant neskleisti neigiamų signalų verslui ir nedestabilizuoti padėties. **Todėl vertiname išsakytą požiūrį, kad prieš priimant naujus sprendimus būtina įvertinti jau priimtų mokestinių pakeitimų poveikį ir mokesčių surinkimo rezultatus**.

Šiame kontekste svarbu įvertinti ir regioninę tabako bei nikotino produktų apmokestinimo ir reguliavimo patirtį. **Lietuva turi galimybę atsižvelgti į kaimyninės Latvijos patirtį ir**

išvengti sprendimų, kurie susilpnintų legalią rinką bei apsunkintų biudžeto pajamų surinkimą.

Suprantame finansų ministro išsakytą laikyseną, kad prieš priimant sprendimus būtina pasverti skirtingus argumentus ir prisiimti atsakomybę už jų pasekmes. Todėl šiame rašte **pateikiame svarbiausius argumentus prieš ankstyvą intervenciją į nustatytą trejų metų akcizų didinimo planą.**

Primename, kad šis 2024 m. patvirtintas 2025–2027 m. akcizų kalendorius jau numato nuoseklų šių mokesčių didėjimą ir mokesčių didinimo mastu **patvirtintas planas yra ne mažiau ambicingas nei itin spartus degalų akcizų augimas,** kurį taip pat numatė tuometė Lietuvos Respublikos Vyriausybė.

Atsižvelgdami į tai, teikiame argumentus prieš skubotą akcizų didinimą. **Prireikus esame pasirengę šiuos argumentus detaliau pristatyti tiek LR Vyriausybės kanceliarijos, tiek Finansų ministerijos ekspertams**, tiek ir kitoms suinteresuotoms institucijoms bei pateikti visą reikalingą statistiką ir duomenis apie akcizus Lietuvoje, kaimyninėse šalyse ir kitose Europos Sąjungos valstybėse.

1. Investuotojų lūkesčiai ir mokestinės aplinkos prognozuojamumas

Patvirtintas trejų metų akcizų kalendorius leidžia įmonėms planuoti investicijas, gamybą, tiekimo sutartis ir pinigų srautus. **Patvirtinto akcizų kalendoriaus keitimas nepasibaigus numatytam laikotarpiui grubiai pažeistų teisėtus lūkesčius ir teisinio tikrumo principų laikymąsi** bei paneigtų pačią trimečio akcizų kalendoriaus koncepciją, kurios paskirtis – **užtikrinti mokestinės aplinkos stabilumą ir prognozuojamumą.**

Konstitucinis Teismas 2021 m. gegužės 13 d. nutarime Nr. KT67-N6/2021 pabrėžė, kad teisinis reguliavimas turi būti santykinai stabilus, o valstybė privalo gerbti teisėtus interesus ir teisėtus lūkesčius bei vykdyti prisiimtus įsipareigojimus. Todėl iš anksto įstatymu nustatytos akcizų didinimo trajektorijos keitimas negali būti vertinamas vien kaip techninis tarifų patikslinimas – būtina įvertinti ir jo poveikį pagal galiojantį reguliavimą jau priimtiems įmonių sprendimams bei prisiimtiems sutartiniams įsipareigojimams.

Teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnyje įtvirtinti tikslingumo ir proporcingumo principai reikalauja pagrįsti, kodėl siekiamų tikslų negalima pasiekti kitomis priemonėmis ir kodėl pasirinkta našta yra būtina. Todėl, prieš siūlant keisti galiojantį kalendorių, turi būti įvertintos alternatyvos ir pateikti duomenimis pagrįsti numatomų pasekmių skaičiavimai. Jeigu siūlomais pakeitimais iš esmės keičiamas teisinis reguliavimas, pagal šio įstatymo 15 straipsnį privalomas poveikio vertinimas, apimantis pagal pakeitimų pobūdį aktualias sritis, įskaitant poveikį ekonomikai, konkurencijai ir valstybės finansams.

Ši rizika aktuali visai verslo bendruomenei: net ir viename sektoriuje skubotai pakeistos taisyklės paliečia visą vertės grandinę bei siunčia itin neigiamą signalą apie ilgalaikio planavimo galimybes Lietuvoje.

Toks sprendimas silpnintų trimečių planų paskirtį ir investuotojų lūkesčius dėl numatytų veiklos sąlygų stabilumo. Todėl siūlome išlaikyti galiojantį kalendorių, o kitą, nuo 2028 m. prasidėsiantį laikotarpį, aptarti iš anksto, įvertinus poveikį ir konsultuojantis su verslo bei kitais socialiniais partneriais.

2. Esamų investicijų ir Lietuvos konkurencingumo išsaugojimas

Vertiname kiekvieno Lietuvoje veikiančio investuotojo indėlį ir poreikį išsaugoti darbo vietas bei tolesnės plėtros galimybes. **Šiame sektoriuje veikia ir Jungtinių Amerikos Valstijų, Japonijos ir Jungtinės Karalystės investuotojai**, todėl svarbu įvertinti, kaip papildomi, iš anksto nenumatyti mokestiniai pakeitimai paveiktų jų veiklos sąlygas ir sprendimus dėl ateities investicijų Lietuvoje.

Investicijų pritraukimas ir išsaugojimas stiprina ilgalaikę mokesčių bazę, nuo kurios priklauso ir valstybės galimybės finansuoti gynybą. **Todėl galimas trumpalaikes papildomas akcizų pajamas būtina vertinti kartu su poveikiu teisėtai prekybai, darbo vietoms ir investicinei aplinkai.**

3. Latvijos patirtis ir rizika biudžeto pajamoms

Latvijos patirtis rodo, kodėl mokestinių sprendimų negalima vertinti atskirai nuo produktų reguliavimo. Nuo 2025 m. pradžios šalyje pradėti taikyti tiek žymūs fiskaliniai pakeitimai didinant akcizų tarifus, tiek reguliaciniai pakeitimai skirtingoms tabako produktų kategorijoms. **Dėl šių pokyčių, Latvijos mokesčių administratoriaus duomenimis, per pirmus septynis 2025 m. mėnesius, palyginti su tuo pačiu 2024 m. laikotarpiu, tabako pakaitalų legalios apyvartos kiekis sumažėjo 54,9 proc.** Pažymėtina, kad dėl aukštų akcizų tarifų surinkta mažiau akcizų, nei prognozavo Latvijos valstybės institucijos, ir iš tradicinių tabako gaminių. **Vien per pirmą 2025 m. pusmetį dėl šių ribojimų negauta apie 8 mln. eurų akcizų ir PVM pajamų, o metinis poveikis galėtų siekti apie 16 mln. eurų.** Atitinkamai, reikšmingi mokestinės bazės pokyčiai prisidėjo prie rekordinio tabako ir nikotino padirbinių rinkos augimo kaimyninėje šalyje. Remiantis šią savaitę paskelbtais Valstybės sienos apsaugos tarnybos duomenimis, iš Latvijos į Lietuvą patenkantys tokio tipo nelegalūs gaminiai papildo iš Baltarusijos kontrabandos keliu iki šiol mūsų šalį pasiekusius gaminius.

Latvijos pavyzdys aiškiai parodo legalios mokesčių bazės susitraukimo dėl aukštų akcizų įvedimo riziką, kurią Lietuvai būtina įvertinti prieš priimant papildomus sprendimus. Pažymėtina, kad Lietuvoje jau dabar nikotino gaminiams taikomi aukščiausi akcizų tarifai regione, o akcizų tarifai atskiroms produktų kategorijoms – vieni aukščiausių Europoje, todėl papildomas jų didinimas didintų šešėlinės ekonomikos plėtros ir mažesnio, nei planuojama, biudžeto pajamų surinkimo riziką.

4. Kontrabandos ir šešėlinės ekonomikos augimo rizika Lietuvoje

Papildomas tabako ir nikotino gaminių akcizų didinimas Lietuvoje, kaip Europos Sąjungos išorinės sienos su Baltarusija ir Rusija valstybėje, didintų kontrabandos ir nelegalios prekybos grėsmes. **Jau dabar Lietuva pasižymi vienu didžiausių nelegalios cigarečių rinkos mastų ES**: KPMG tyrimo duomenimis, 2025 m. kontrabandinių ir suklastotų cigarečių dalis šalyje pasiekė 21,1 proc. – 1,6 procentinio punkto daugiau nei 2024 m. **Vien dėl nelegalių cigarečių vartojimo Lietuva neteko 109 mln. eurų potencialių biudžeto pajamų – 14 mln. eurų daugiau nei ankstesniais metais.**

Šešėlinę rinką vis labiau skatina kainų skirtumai, todėl papildomas legalios produkcijos apmokestinimas didintų paskatas rinktis nelegalius gaminius. **Didesni tarifai tokioje**

geopolitinėje aplinkoje savaime negarantuoja didesnių biudžeto pajamų – priešingai, mažėjant legaliai apyvartai, pajamų surinkimas gali pablogėti.

KPMG atliktos anoniminės teisėsaugos institucijų atstovų apklausos rodo, kad organizuotos nusikalstamos grupuotės plečia ir decentralizuoja veiklą: nelegalios gamybos bei tiekimo grandinės skaidomos tarp skirtingų jurisdikcijų, pasitelkiamos įvairios transporto rūšys, prekyba internetu ir socialiniuose tinkluose. Taip didinamas veiklos atsparumas ir apeinami tradiciniai nelegalios mažmeninės prekybos kanalai, o dalis valstybių tampa ne tik vartojimo rinkomis, bet ir gamybos bei tranzito centrais.

Šios tendencijos aktualios ir Lietuvai. Sustiprinus ES išorinės sienos apsaugą, iš Baltarusijos patenkančių nelegalių cigarečių srautas susitraukė, tačiau kontrabandai toliau naudojami meteorologiniai balionai ir dronai, o organizuotų nusikalstamų grupuočių bendradarbiavimas su nedraugiškų valstybių tarnybomis kelia grėsmę civilinei aviacijai ir nacionaliniam saugumui. Taip pat auga ir žinomų prekių ženklų klastočių apimtys ir nelegali gamyba ES teritorijoje.

Klastotės tapo didžiausiu nelegalių cigarečių šaltiniu ES, o Lietuvoje išaiškinti nelegalios gamybos atvejai rodo, kad ši problema neaplenkia ir mūsų šalies. Šiemet **Lietuvoje aptiktas nelegalus nikotino maišelių fabrikas taip pat patvirtina, kad nė viena nikotino gaminių kategorija nėra apsaugota nuo organizuoto nusikalstamumo**. Todėl, svarstant papildomą akcizų didinimą, būtina įvertinti ne tik numatomas pajamas, bet ir paskatas plėstis šešėlinei rinkai, didėjančią naštą teisėsaugai bei poveikį nacionaliniam saugumui.

5. Papildomos biudžeto pajamos sureguliavus nikotino maišelių rinką

Papildomų biudžeto pajamų siūlome siekti sureguliuojant ir apmokestinant nikotino maišelių rinką, neleidžiant jai tūnoti ir plėtotis šešėlyje. Tam jau yra parengtas Ekonomikos ir inovacijų ministerijos projektas. Kartu su šiuo projektu Vyriausybei buvo teiktas ir Finansų ministerijos parengtas Akcizų įstatymo projektas, kuriame siūlyta bedūmiams nikotino produktams – nikotino maišeliams – nustatyti rūkomajam tabakui taikomą akcizų tarifą. **Remiantis šiuo projektu, t.y. taikant rūkomojo tabako akcizo tarifą, ir Estijos rinkos raida paremtą scenarijų, nikotino maišelių rinkos sureguliavimas ir apmokestinimas Lietuvoje 2027–2029 m. galėtų užtikrinti apie 90 mln. eurų biudžeto pajamų, iš jų – apie 60 mln. eurų akcizų ir 30 mln. eurų PVM**. Bendros papildomos pajamos 2027 m. antrąjį pusmetį galėtų sudaryti apie 10 mln. eurų, 2028 m. – 35 mln. eurų, o 2029 m. – 45 mln. eurų.

Nors faktinis pajamų dydis priklausytų nuo priimto reguliavimo ir legalios rinkos plėtros, pateikti skaičiavimai rodo reikšmingą papildomų pajamų potencialą. Todėl **siūlome grįžti prie jau parengto projekto svarstymo ir plėsti legalią apmokestinamąją bazę, užuot papildomai didinus galiojančiame akcizų kalendoriuje nustatytus tarifus.**

6. Papildomos pajamos perskaičiuojant akcizus už skysčių atsargas

Taip pat **siūlome tęsti Finansų ministerijos parengto Akcizų įstatymo projekto Nr. XVP-1733 svarstymą**. Vyriausybė jo siūlymams pritarė 2026 m. liepos 1 d. Projekte numatoma, padidėjus elektroninių cigarečių skysčio akcizų tarifui, inventorizuoti didmenininkams nuosavybės teise priklausančius skysčio likučius ir sumokėti naujo bei anksčiau apskaičiuoto akcizo skirtumą. T**ai ribotų galimybę iš anksto sukauptoms atsargoms išlaikyti mažesnį**

apmokestinimą ir padėtų surinkti jau suplanuotų tarifų pajamas. Kartu kitoms nurodytoms produktų kategorijoms atsisakoma atskiro inventorizacijos akto pateikimo VMI, išlaikant pačią apskaitos ir perskaičiavimo prievolę.

Projekto aiškinamajame rašte nurodyta, kad dėl atsargų kaupimo prieš 2025 m. akcizo padidinimą biudžetas tais metais negavo apie 17 mln. eurų akcizų pajamų. Šis dydis pagrindžia problemos mastą, kuris auga. 2026 m. valstybės biudžeto praradimai dėl šio įstatymo priėmimo atidėliojimo yra reikšmingai didesni dėl padidėjusio akcizo dydžio. Siūlome spręsti ir įsigaliojimo klausimą: projekto paskelbtoje redakcijoje skysčių atsargų perskaičiavimas numatytas nuo 2027 m. liepos 1 d., todėl svarstytina jį taikyti jau 2027 m. sausio 1 d.

Atsižvelgdami į išdėstytus argumentus, **prašome laikytis patvirtinto 2025–2027 m. akcizų plano ir nedidinti tabako bei nikotino produktų akcizų papildomai, jam dar nepasibaigus**. Kartu siūlome, rengiant kitą trimetį akcizų planą, apimsiantį laikotarpį nuo 2028 m., Finansų ministerijai iš anksto organizuoti diskusijas su verslo asociacijomis ir ekspertais, siekiant visapusiškai įvertinti numatomų pakeitimų poveikį.

Vertiname Jūsų atsakingą požiūrį, siekį išklausyti skirtingus argumentus ir sprendimus grįsti visapusišku poveikio vertinimu.

Prireikus esame pasirengę pateikti papildomos informacijos, skaičiavimų ir aptarti pasiūlymus su Jumis bei Finansų ministerijos ekspertais.

Dėkojame už bendradarbiavimą.

Pagarbiai

Asociacijos „Investors' Forum" vykdomasis direktorius Vytautas Šilinskas

Lietuvos verslo konfederacijos generalinės direktorės pavaduotojas Emilis Ruželė

Kvalifikuotas elektroninis parašas
VYTAUTAS ŠILINSKAS
2026-10-30 14:25:24 GMT+2
Paskirtis: Parašas

Kvalifikuotas elektroninis parašas
EMILIS RUŽELĖ
2026-10-30 14:27:25 GMT+2
Paskirtis: Parašas